Literatūra • menas • mokslas

DRAUGAS — šeštadieninis priedas 1998 m. lapkričio 14 d. Nr. 159 (41)

Saturday supplement November 14, 1998 No. 159 (41)

Ad multos annos didžiam lietuviui!

Pokalbis su kun. Vytautu Bagdanavičium, MIC 90-ojo gimtadienio proga

Po fantastiškų svajonių ir, rodos, nerealių vilčių — laisvos Lietuvos — išsipildymo, po džiaugsmingo svaigulio, išeivijoje ėmė rodytis menkavertiškumo ženklai, ypač kultūrinėje srityje, deja, mes tik mėgėjai, deja, ne profesionalai, deja, tik saviveikla, deja... Taip besikuklindami, pamirštame, kad išeivija turėjo ir tebeturi žymių asmenų įvairiose meno bei mokslo srityse, kurie tamsiausiose pavergtos Lietuvos dienose jai kaupė, jai skyrė savo šviesią kūrybą. Pamirštam, kad ir mums, gyvenantiems svetimuose kraštuose, jie kurstė atkaklią lietuviškumo ugnelę. Galbūt pamirštam todėl, kad tautos kultūros avilin gausius įnašus sutelkę asmenys dažnai vaikšto tyliais žingsniais ir, kaip bitės, dėvi pilkais švarkeliais...

Vienas tokių „bitinėlių" išeivijoje, kruopščiai, giliai ir plačiai prisidėjęs prie lietuviškos kultūros medonešio, yra kun. teol. lic. Vytautas Bagdanavičius, MIC. su kuriuo jo kūrybingo 90-mečio proga norime pasikalbėti ir „Draugo" skaitytojus artimiau supažindinti.

— Gerbiamas Kunige, kas lėmė pasirinkti ir apsispręst už dvasininko luomą? Kunigystė — daugiau, negu profesija, ir atsakomybė jai didesnė.

— Galima sakyti, kad apsisprendimas įvyko paprastai, gyvenimiškai. Buvau jaunas pradžios mokyklos mokytojas Triduoniuose, Vilkaviškio apskrityje, kai pašaukė kariuomenėn. Tada man reikėjo rinktis, apsisprendžiau už kunigystę. Tai, žinoma, tik išorinė aplinkybė. Tikroji priežastis — mano šeima. Nuo vaikystės buvau auklėjamas katalikiškai įvestas į katalikiško gyvenimo formą.

— Esate pirmojo Lietuvos nepriklausomybės laikotarpio augintinis, nes aukštuosius mokslus baigėte bei teologijos licencijatą įsigijote Vytauto Didžiojo universitete Kaune. Žvelgiant į tuos nutolusius laikus, kokius neblėstančius prisiminimus sukelia Jums VDU? Kuris profesorius padarė įtakos Jūsų gyvenimui, kūrybai?

— Kaunas man darė didelės įtakos ir kaip universitetinis miestas, ir kaip Lietuvos sostinė, nors ir laikinoji. Iš profesorių Stasys Šalkauskis man padarė daug įtakos. Tai buvo ypatingas žmogus, sugebėjęs rasti darnų ryšį tarp mokslinės ir religinės srities. Tuo metu Lietuvos visuomenėje šios dvi sritys buvo nutolusios viena nuo kitos. Lietuvoje beveik kildavo klausimas: arba tikėjimas, arba mokslas. Prof. Šalkauskis rado esminį derinį tarp šių dvasinių žmogaus gyvenimo sričių.

— Neseniai lankėtės Lietuvoje. Ar teko nors trumpam sugrįžti į Alma Mater? Kaip Jums dabar atrodo VDU veikla. Lietuvai pradedant antrąjį nepriklausomybės laikotarpį?

— Viešėdamas Lietuvoje, formalaus ryšio su universiteto žmonėmis neturėjau, bet teko sutikti asmenis, gyvai besireiškiančius akademinėje ir visuomeninėje srityje. Jie visi reiškiasi daug žadančiu būdu. Tokių žmonių Lietuvoje yra ne tik centruose, bet ir mažesnėse vietovėse. Taip pat pastebėjau Lietuvoje labai ryškiai kultūros baruose besireiškiančias moteris.

— Žvelgiant į „Draugo" knygyno sąrašus, Jūsų parašytos knygos sudaro gana ilgą eilę. Temos, kurias gvildenate savo raštuose, labai įvairios: nuo Indijos religijų iki lietuvių tautos praeities; nuo teologijos iki tautosakos ir net visos žmonijos likimo svarstymų. Kuri tų temų Jums pačiam buvo svarbiausia knygos ar studijos forma išgvildenti ir skaitytojui išsakyti? Kurį savo darbą laikote vertingiausiu, žiūrint iš religinės veiklos taško?

— Sunku būtų šiandien atsakyti, kuri nagrinėtų temų man buvo svarbiausia, nes įvairiais laikotarpiais mane domino įvairios temos. Žiūrint tačiau iš religinės veiklos taško, svarbiausiu laikyčiau įsteigimą, leidimą ir redagavimą Vokietijoje dvisavaitinio žurnalo *Naujasis gyvenimas*. Po karo lietuviai Vokietijoje sudarė tokią visuomenę, kuri domėjos giliaisiais žmogaus egzistencijos klausimais, į kuriuos aš bandžiau rasti atsakymą. Komunizmo ir nacionalsocializmo žiaurumus išgyvenę, žmonės ieškojo atsakymo, kaip į visa tai turi žiūrėt krikščionis. Tada laikiau savo uždaviniu padėti lietuviams susiorientuoti, kad nebūtų prarastas katalikiškas tikėjimas.

— Kaip Jums atrodo, ar dabar Lietuvoje yra žurnalų panašių į *Naująjį gyvenimą*? Ar pvz. *Katalikų pasaulis*, *Logos* eina *Naujojo gyvenimo* pėdomis?

— Sunku būtų siūlyti šiems žurnalams *Naujojo gyvenimo* pavyzdį, nes dabartinės Lietuvos religinės spaudos skaitytojai labai skiriasi nuo ano meto skaitytojų Vokietijoje, po karo. Jei kas domėtųsi, saugiai įrišti *NG* komplektai yra Telšių kunigų seminarijoje ir Vilniaus valstybinėje bibliotekoje.

Apskritai, manau, kad katalikiškos spaudos uždavinys pokomunistiniame pasaulyje, kur iškyla klausimai apie žmogaus vertę, yra dvilypis. Viena: išlaisvinti žmogų iš vien tik mokslų hegemonijos, pripažįstant jam teisę būti tikinčiu į viršgamtines vertybes; antra: apginti jo teisę būti pirmaeiliu valdytoju savo turto, kurį apribotų artimo meilės uždaviniai.

— Kokią savo veiklą labiausiai vertinate kultūrinių požiūriu?

— Tai būtų „Lietuviškos knygos klubo" išlaikymas išeivijoje. Jo įsteigėjas buvo kun. dr. Kazimieras Matulaitis, MIC. Jis teisingai numatė, kad knygų leidykla išeivijos visuomenėje gali išsilaikyti skaitytojų lėšomis, jei jie taptų nuolatiniais išleidžiamų knygų rėmėjais. Šiuo pagrindu ir buvo įsteigtas klubas. Tiesa, kun. Matulaitis išleido tik vieną knygą. Toliau jo darbą teko tęsti man. Kurį laiką tam klubui vadovavo ir kun. Pranas Garšva, MIC. Reikia pripažinti, kad tam tikrą garantiją šiai knygų leidyklai sudarė tėvai marijonai Čikagoje ir *Draugo* dienraštis. Klubas, išsilaikęs net keletą dešimtmečių, liudijo lietuvių išeivijos kultūringumą.

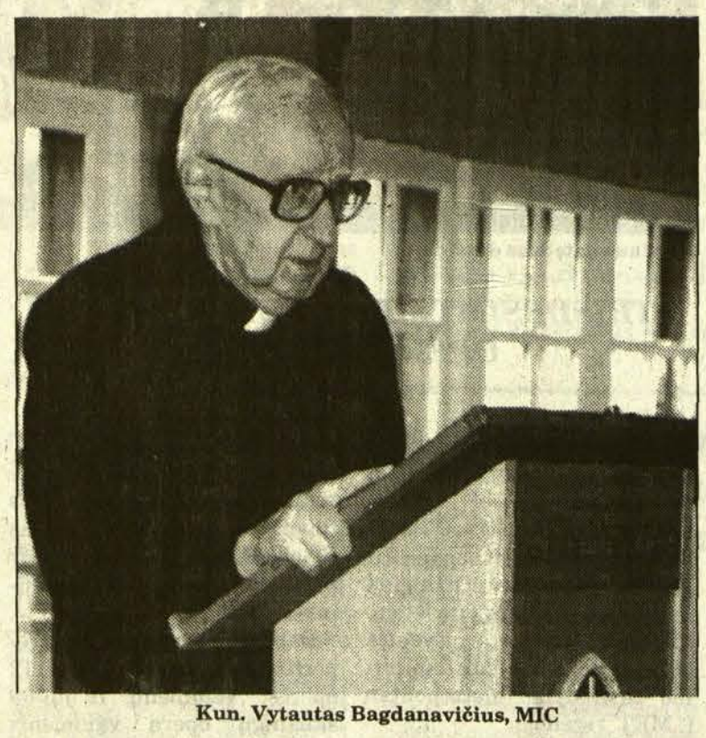

Kun. Vytautas Bagdanavičius, MIC

— Jūs ilgus metus buvote to klubo vedėjas ir *spiritus movens*. Vien tik pažvelgus į klubo leidinių sąrašą, apimantį 160 pavadinimų, gali matyt, kaip gajus lietuviškas žodis išeivijoje. Už jo puoselėjimą per knygų klubą ir rašytojai, ir skaitytojai Jums tebėra dėkingi. O kurį iš savo filosofinių veikalų laikote vertingiausiu? Su kuriuo lietuviams čia ir Lietuvoje būtų naudinga susipažinti?

— Šv. Tomo Akviniečio studijos *Summa contra gentiles* atpasakojimą lietuviškai. Šv. Tomo galvosena mane domino jau nuo seminarijos laikų. Studijuojant teko girdėti prof. Praną Kuraitį, kuris komentavo šį šv. Tomo veikalą. Tas mane ir paskatino lietuviškai atpasakoti tą knygą.

— Lietuviškai šį atpasakojimą Jūs pavadinote *Tomo Akviniečio dorovės filosofija*. Išleista 1997 m. Vilniuje *Logos* leidyklos. Tai labai gražiai apipavidalinta plona knygelė, kuri talpina didžiulį religinį-filosofinį kraitį kiekvieną žmogų dominančių esminių klausimų apsvarstymai, atsakymų galimybės. Ypač malonu pastebėti, kad Jūs komplikuotas religines-filosofines temas perduodate skaitytojui gražia lietuvių kalba, neperkrauta tarptautinių žodžių gausybe ir nesupančiota ilgiausiais sakiniais.

— Ne kartą teko pastebėti, kad esate didelis optimistas žmogaus, to „Jedermann" — žmonijos atstovo — atžvilgiu, nepaisant jo vis didėjančių prasižengimų. Argi iš tikrųjų Blogis reikalauja pastangų, o Gėris lengvai pasiekiamas, kaip skelbia Paul Claudel, kurio gerbėjas ir raštų vertėjas esate? Ar matote žmonijos akiratyje pragiedrulių? Platesnio masto žingsnių į Gėrį?

— Sutinku, kad esu optimistas, tačiau nepaneigiu fakto, kad žmogaus gyvenimas nėra laisvas nuo tragikos. Paul Claudel labai optimistiškai žvelgė į žmogaus dorovingumą. Gal todėl ir ėmiau versti jo misteriją *Šilkinis batelis*. Čia garsusis autorius pabrėžia mintį, kad ne viskas taip bloga, kaip atrodo. Iš tiesų, žmonijoje yra gerumo apraiškų. Galbūt viena vertingiausiųjų — mažų būrelių telkiniai, kurių tikslas vienaip ar kitaip padėti artimui. Iš jų kyla ir plačios apimties labdaros organizacijų. Net ir religinio pamaldumo srityje pagalba vienų kitiems yra vertybė. Ir lietuvių visuomenėje man teko sutikti tokių pamaldumo telkinių.

— Grįžtant prie Jūsų kūrybos, tame ilgame knygų sąraše vienas pavadinimas ypač krinta į akį — *Venecijos kvepalai*. Skamba labai pikantiškai. Lyg ne to autoriaus, kuris parašė Vienuolinis gyvenimas. Būtų įdomu išgirst apie šį kūrinį ir jo genezę.

— *Venecijos kvepalai* tai radijo vaidinimų rinkinys, ir vardas jam atsitiktinis. Aš paėmiau jį iš vieno Oskaro Milašiaus prasitarimo. O radijo vaidinimų istorija yra ši: 1954-1955 m. *Draugas* turėjo savo radijo programą. Jai vadovavo Jonas Šoliūnas. Šiai programai aš ir parašiau trumpų, 10 min. trunkančių, vaidinimų. Viename tų vaidinimų aš „pakviečiau" Venecijon „pasikalbėjimui" du aristokratus: Adomą Mickevičių ir Oskarą Milašių. Tema: garbingo žmogaus problema šiais laikais.

— Esate pasižymėjęs vertėjas. Iš kurių kalbų ir kurių rašytojų kūrybą esate vertęs?

— Šalia Gabriel Marcel ir Paul Claudel, iš prancūzų kalbos esu vertęs Albert Camus ir J. A. Gabienau: iš vokiečių kalbos — daugiausia teologinius raštus: Maties Scheben, Edita Stein, Wilhelm Koopers. Anglų kalboje mane labai domino T. S. Eliot, poetas ir dramaturgas, taip pat airis rašytojas ir filosofas James Joyce. Turiu taip pat paminėt Austrijos autorius — Wilhelm Schmidt ir kardinolą Koenig.

— *Draugo* patalpų sienas puošia vienas kitas Jūsų pieštas paveikslas. Atrodo, kad abi Jūsų rankos visada užimtos: viena laiko plunksną, kita — teptuką. Kokią vietą Jūsų gyvenime užima vaizdinis menas?

— *Draugo* patalpose yra daugelio žinomų dailininkų kūrinių. Mano paveikslai galbūt nelabai tinka į šią galeriją. Mano piešinių technika savotiška: naudoju spalvotus pieštukus, bet jų spalvas praskiedžiu vandeniu. Anksčiau esu tapęs ir aliejiniais dažais, bandžiau ir akvarėle.

— Ką planuojate ateičiai?

— Mano amžius nebeleidžia projektuot naujų darbų. Tačiau planuoju perrašyti vieną senesnį darbą apie Marijos teologiją.

— Draugo skaitytojų vardu ačiū Jums, kun. Bagdanavičiau, už įdomų pokalbį. Linkime sveikų, kūrybingų dienų ir — Ad multos annos!

Kalbėjosi **Nijolė Jankutė**

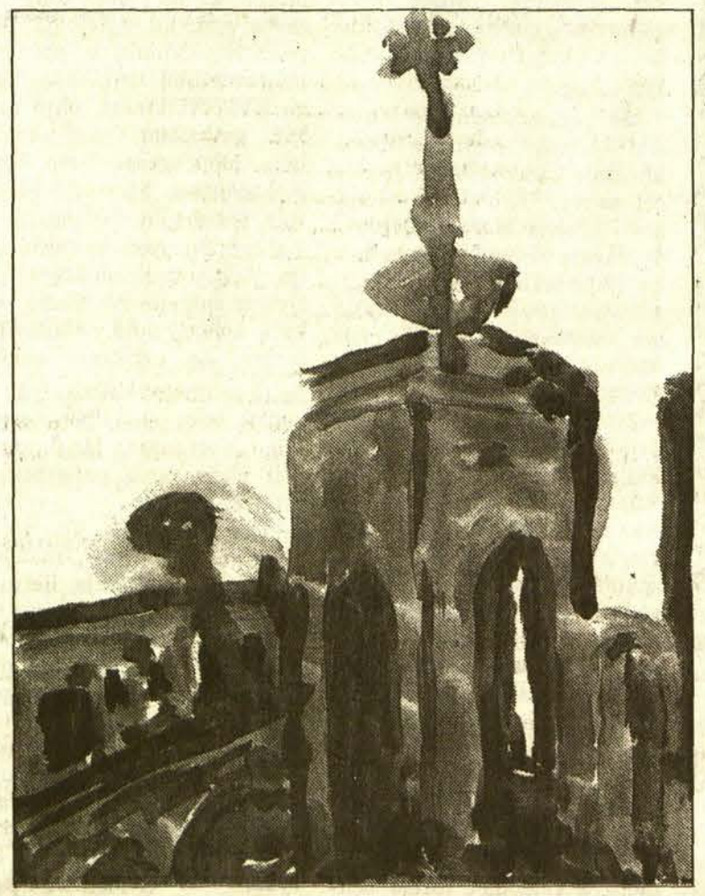

Pieš. **kun. V. Bagdanavičiaus**

Kun. Vytautui Bagdanavičiui — 90

ANATOLIJUS KAIRYS

Rašyti apie kun. Vyt. Bagdanavičių yra tas pats, kas įeiti į didelį mišką be kelio atgal. Gimęs tartum simbolis šv. Kalėdų antrą dieną, iš anksto Dievui pašvęstas darbuotis Jo vynuogyne, kunigas V. Bagdanavičius yra gyvojo Dievo gyvasis žmogus, kilnus ir tolerantiškas, savo darbais ir kūryba tiksliai atsakęs į žmogaus prasmės klausimą.

Kurią gi kunigo Bagdanavičiaus kūrybos ar veiklos sritį laikyti pagrindine? Tokios nėra. Jis ir mokytojas, ir kunigas vienuolis, ir beletristas, ir kritikas, ir vertėjas, ir filosofas, psichologas, visuomenės veikėjas, redaktorius, administratorius, žurnalistas, pamokslininkas; jo intelektualinė veikla taip plati ir gili, kaip patsai gyvenimas.

Tačiau man arčiau širdies Bagdanavičius teatrologas. Ne todėl, kad jis parašė ar išvertė keletą dramų bei vaidinimų, o todėl, kad kūryba, kiek jos esu skaitęs, yra dramatiška ir intriguojanti. 1938 m. studijuodamas prancūzų kalbą ir literatūrą Prancūzijoje, Grenoblio universitete, jis susipažino su žymiais prancūzų katalikų rašytojais ir juos pamėgo, ypač Paul Claudel. Jo stambią, per 400 psl., misteriją *Šilkinis batelis* išvertė į lietuvių kalbą (1965) ir kiek vėliau Marijonų namuose suruošė šio veikalo seminarą, kurį pastoviai lankė apie 20-25 teatru besidomintieji Čikagos teatralai. Menu, kartą į savaitę susirinkdavome, skaitydavome ir aptardavome paslaptingas P. Claudel dramines scenas, o mūsų vadovas V. Bagdanavičius prie kiekvienos scenos pridėdavo savo komentarą.

Maždaug 1955 m. dienraštis *Draugas* turėjo savo radijo laidas, jų programai kun. V. Bagdanavičius parašė 10 minučių trukmės 16 vienveiksmių vaidinimų, kuriuos išleido rotatoriumi ir visą rinkinį pavadino *Venecijos kvepalai*. Taip pat yra parašęs platesnės apimties dramą nusikaltimo ir atgailos klausimais. *Dianiros švarkas;* nors ši drama nebuvo išleista, nei statyta, bet ji vertingas įnašas į Jubiliato kūrybos lobyną.

Be *Šilkinio batelio*, kun. Bagdanavičius išvertė iš 16 šimtmečio olandų misteriją *Nimeegeno Marytę,* ją pasiūlė tuo metu Čikagoje veikiančiam Jaunimo teatrui, kuris ją pastatė. Režisavo tuo laiku kylanti režisierė Živilė Numgaudaitė. Čikagos lietuviai buvo vieninteliai Amerikoje, pamatę šią prieš 400-500 parašytą misteriją, o Jaunimo teatrui tai buvo atmintina diena.

Po dramaturgijos kun. Bagdanavičius perėjo į beletristiką. Pirmas jo romanas vadinosi *Laiškas Antijochijai.* Jam, paskatą davė noras tautinę kultūrą suderinti su krikščioniškuoju apreiškimu. Romanas pasirašytas slapyvardžiu.

Antras romanas pavadintas *Vilniaus vyskupo užrašai.* Šiame romane autorius dėsto, kaip paslaptingas vyskupas patiria žemiško gyvenimo džiaugsmus ir kančias, miršta ir prisikelia. Tai lyg pasaka, kuriai ištikimai tarnauja tautosaka bei įvairios kultūrinės apraiškos, įskaitant tikėjimą antgamtinėmis būtybėmis. Abu romanai buvo spausdinami *Drauge* 1970 ir 1971 m. Šalia jau minėtų darbų, kun. V. Bagdanavičius dar išvertė kard. Newmann *Mano gyvenimo apologija, Kard. Franz Koenig* ir kitų trumpesnių veikalų.

Mokytojo pašaukimas labai ryškus V. Bagdanavičiaus gyvenime ir kūryboje. Savo pirmąsias jaunuolio dienas jis pradėjo mokytojavimu Kudirkos Naumiesčio vidurinėje mokykloje. Įėjęs į Viešpaties vynuogyną Vilkaviškio kunigų seminarijoje 1936 metais, jis kapelionavo progimnazijoje ir gimnazijose, pedagogo spalva žymi visą jo gyvenimo eigą. Pvz. vos atvykęs į Čikagą, tuoj įsijungė į mokytojo eiles — buvo Pedagoginio lituanistikos instituto rektorius ir įvairių kursų dėstytojas.

Iš mūsų kultūrinės istorijos žinome, kad mokytojai ir kunigai buvo visuomeninio bei tautinio judėjimo varikliai; tai tinka ir kun. V. Bagdanavičiui. Gyvendamas tremtyje, konkrečiai Miunchene, jis studijavo filosofiją ir psichologiją vietos universitete, o tuo pačiu laiku buvo ir visuomenės veikėjas: Miuncheno lietuvių sąjungos pirmininkas, lietuvių kunigų s-gos steigėjas, žurnalistų s-gos centro valdybos pirmininkas *Naujojo gyvenimo* redaktorius, atvykęs į Čikagą, tapo *Draugo* dienraščio moderatorius, *Laivo* redaktorius ir lietuviškos knygos klubo vedėjas. Tai vis pareigos, reikalaujančios sumanumo, energijos ir pasiaukojimo.

Kun. V. Bagdanavičius gana dažnai atsiliepia į kitų rašytojų kūrybą daugiau ar mažiau palankia kritika. Jis yra rašęs apie B. Brazdžionį, K. Bradūną, J. Jankų, L. Andriekų, A. Landsbergį ir daugelį kitų. Jis suredagavo prel. M. Krupavičiaus atsiminimus (1972m.), parašė įvadą. M. Reinio biografijai (1977), per „Margučio" radiją davė sekmadieninių skaitymų komentarus, vedė religines valandėles, kurios buvo vienos įdomiausių. Parašė keliolika studijų, kurių svarbesnės yra *Laikraštininkas išeivijoje, Lietuviškos žegnonės kilmė, Lietuviška materialistinė raštija iki nepriklausomybės paskelbimo, Marija lietuviškoj pasakoj, Indijos religinė išimtis,*

(Nukelta į 2 psl.)

Pranašas Ezekielis apie kultūrą ir religiją

KUN. VYTAUTAS BAGDANAVIČIUS, MIC

Pranašas Ezekielis tremties pranašas

Pranašas Ezekielis, kaip ir kita Izraelio šviesuomenė, buvo tremtinys Babilonijoje. Ten jis reiškėsi ir savo regėjimais, vadovaudamas savo visuomenei. Tie regėjimai yra išlikę jo pranašystės knygoje Senajame Testamente.

Savo tėvynės jis ilgėjosi, kaip ir kiti tremtiniai. Tačiau Jeruzalė jam buvo ne vien tėvynės žemė, bet ir teisingos religijos simbolis. Dėl to jo pranašystėse, ar, tiksliau sakant, jo vizijoje, matome ji esant ne tik toli nuo Jeruzalės, bet ir kartu besidomint, koks yra žmogaus santykis tarp religijos ir kultūrinių žmonijos poreikių, kurių įtakoje jis tuo metu gyveno.

Turėdami prieš akis klausimą, koks yra santykis tarp teisingos religijos ir kultūrinių žmonijos pastangų, sustokime prie pranašystės 47 skyriaus, nuo 1 ligi 12 eilutės.

Vanduo, tekantis iš po šventnamio slenksčio

47-tame perskyrime pranašas Ezekielis aprašo, kaip jis regėjime buvo nuvestas prie Jeruzalės šventnamio, kur, iš „po šių namų slenksčio tekėjo vanduo į rytus... tas vanduo tekėjo žemyn, pro dešinį šventnamio šoną". Šio regėjimo vadovas privedė pranašą Ezekielį prie to vandens, kurio buvo tiek daug, kad nuo jo ir jūros vanduo pasidarė sveikas. „Visa, kas gyva ir kas juda, kur tas upelis tekės ir bus itin daug žuvų". Upelio krantuose, abiejuose šonuose, augo visokie vaisiniai medžiai, kadangi tas vanduo teka iš šventyklos, iš jų vaisių bus maisto, o iš lapų bus vaistų.

Anapus išorinių šventnamio vartų vanduo plūdo labai gausiai. Vyras, kuris vadovavo regėjimui, pervedė pranašą Ezekielį per tą vandenį, kuris jam siekė ligi kojų riešų. Regėjimo vadovas turėjo matavimo virvę, ir atmatavo vandens tūkstantį mastų. Jis pervedė pranašą per tą vandenį, kuris jam siekė ligi kelių. „Jis atmatavo vėl tūkstantį mastų ir čia buvo jau upė, ir pervedė mane ligi strėnų, ir čia buvo jau upė, kurios aš nebegalėjau pereiti".

Tas vanduo turėjo žemę gaivinančios reikšmės, nes ir jūros vandenį jis padarė sveiku. Regėtojas matė ant kranto žvejų tinklus, džiovinamus po žvejonės. Tačiau ne visur šis vanduo buvo gaivinantis. Balose ir tarp krantų jis buvo sūrus.

Ką tuo gausaus vandens įvaizdžiu šis regėjimas norėjo pasakyti Izraelio tremtinių visuomenei?

Tremties palaima

Norint suprasti, ką šiame regėjime reiškia gausus vanduo, verta pasinaudoti pranašo Ezekielio vertėju arkivyskupu Skvirecku. Jis savo įvade rašo, kad Izraelio tremtiniai Babilonijoje galėjo laisvai apsigyventi prie vienos ar kitos to krašto upės. Jie galėjo ūkininkauti jiems paskirtose vietose, statyti namus ir „ne vienas iš jų pralobo" (963 psl.).

Tai pastebėjus, galima manyti, jog daugeliui tremtinių, susikūrusių gerą gyvenimą Babilonijoje, galėjo kilti mintis, kad ši jų gerovė neturi sąryšio su jų tėvynės religija. Regėjimo įvaizdis apie vandenį, tekantį iš šventnamio, podirvio, norėjo jiems pasakyti, kad ir ta gerovė, kurios jie čia pasiekė, nėra be sąryšio su jų tėvynės tikėjimu.

Sekant šio regėjimo įvaizdžiu, būtent labai gausiu vandeniu, galima manyti, kad ta tvinstanti palaima buvo labai didelė, ir kad net pats pranašas Ezekielis nebuvo be sąryšio su šia palaima. Regėjimo vadovas buvo leidęs jam gana giliai įbristi į tą vandenį. Vanduo jam siekė ligi strėnų. Bet regėjimo vadovas neleido jam šiame vandenyje paskęsti. Jis pranašą išvedė iš vandens. Galima įtarti, kad, išvesdamas iš vandens pranašą, jis jam neleido pasilikti kultūrinės — ekonominės veiklos srityje, bet išlikti ištikimu savo pranašiškame pašaukime, būtent, Dievo kalbėtoju savo visuomenei.

Ar kultūrinė veikla turi savo vertę?

Ką mes turime manyti apie santykį tarp religijos ir kultūrinės veiklos? Prie šio klausimo verta sustoti dėl to, kad iš abiejų pusių dažnai trūksta teisingo tų sričių santykio supratimo. Yra religingų žmonių, kurie į visą ūkinį, kultūrinį bei ekonominį žmonių veikimą žiūri, kaip į religijos vertinimo trūkumą. O, antra vertus, nemažai mokslinių, techninių, ekonominių ir socialinių teorijų taip save supranta, kad nepalieka gyvenimu vietos religiniam reiškimuisi. Jie daro įtakos, kad religinis gyvenimas, mąstymas ir mokymas būtų išstumtas iš pagrindinių žmogiško gyvenimo sričių.

Kokį atsakymą mes galime rasti į šį klausimą pranašo Ezekielio regėjime? Reikia pradėti nuo to, kad šis regėjimas yra grynai religinės kilmės, nes Šventas Raštas ne vienu atžvilgiu yra Dievo žodis. Galima būtų laukti, kad šis regėjimas, atstovaudamas religijai, nesivaržytų pasisakyti prieš įvairias kitas žmogaus reiškimosi sritis. Tačiau jis to nepadaro. Nors jis visos kultūrinės žmogaus veiklos nekildina iš paties pagrindinio šventnamio turinio, bet tik iš jos požiūrio, tačiau jis aiškiai pasako, kad visa ši veikla kyla iš religinės artumos. Tiesa, regėjimo vadovas neleidžia Ezekieliui paskęsti vien kultūrinėje veikloje, bet jis vis tiek laiko ją kilusia iš šventnamio artumos. Vis tik jis yra tiek realistiškas, jog nesivaržo pastebėti, kad ši veikla gali pasidaryti sekli ir nenaudinga žmogaus gerovei.

Dėl to šis regėjimas talpina savyje abiejų žmogiškų pasireiškimų prasmę. Visokia kultūrinė veikla nėra toks dalykas, kurį reiktų suprasti, kaip neturintį sąryšio su žmonių tikėjimu. Taigi ta veikla yra gera. Tačiau ji neturi savo gerumo pagrindo pačioje savyje, nes, kaip matome regėjime, tas vanduo gali pasklisti nesveikose balose. Dėl to ir pranašas šiame regėjime pavaizduotas, kaip stovintis, giliai įsijungęs į kultūrinę veiklą; vis tik joje jis nėra paliktas. Regėjimo vadovas išvedė pranašą iš tos veiklos, kad jis būtų ten, kur savo esme paskirtas — būti Dievo žodžio atstovas žmonių gyvenime.

Kun. V. Bagdanavičiui — 90

Atkelta iš 1 psl.

Besikalbanti Bažnyčia (įvadas į Vatikaną II) — tikėjimo ir tautinės kultūros temomis, nevengdamas mistinių samprotavimų.

Vis tik turime pripažinti, kad kun. V. Bagdanavičius savo mąstysenos ir mokslinės kūrybos pagrinduose yra daugiau filosofas ir psichologas, negu kas kitas. Jo stambieji veikalai kaip *Žmonijos likimas šv. Jono Apreiškimo knygoje, Kultūrinės gelmės pasakos* (3 tomai), *Vienuolinis gyvenimas, Laumės, jų religija ir kultūra* yra prasmingos teologinės įžvalgos originalūs darbai, būties religiniai metmenys su tautiniais ataudais. Jis iš akių neišleido Dievo, kaip lygiai neišleido tautos, kurioje pagrindiniu motyvu eina gyvybės duona ir vanduo. Visa tai darniai liejasi į vieną krikščionišką mąstytojo sąmonę. Minėti plačios tematikos kūriniai yra puošnūs įdomiu turiniu, nepakartojami traktatai mūsų mokslinėje raštijoje.

Plataus apsiskaitymo, evangelinis eruditas kun. V. Bagdanavičius buvo dažnas paskaitininkas ateitininkų, skautų sueigose, Lietuvių Bendruomenės suėjimuose, aktyvus ekumeninių diskusijų dalyvis. Joks svarbesnis visuomeninis įvykis nepraeidavo be kun. V. Bagdanavičiaus intelektualinio įnašo.

Sveikiname Jubiliatą! Linkime Jam ramių dienų ir geros sveikatos.

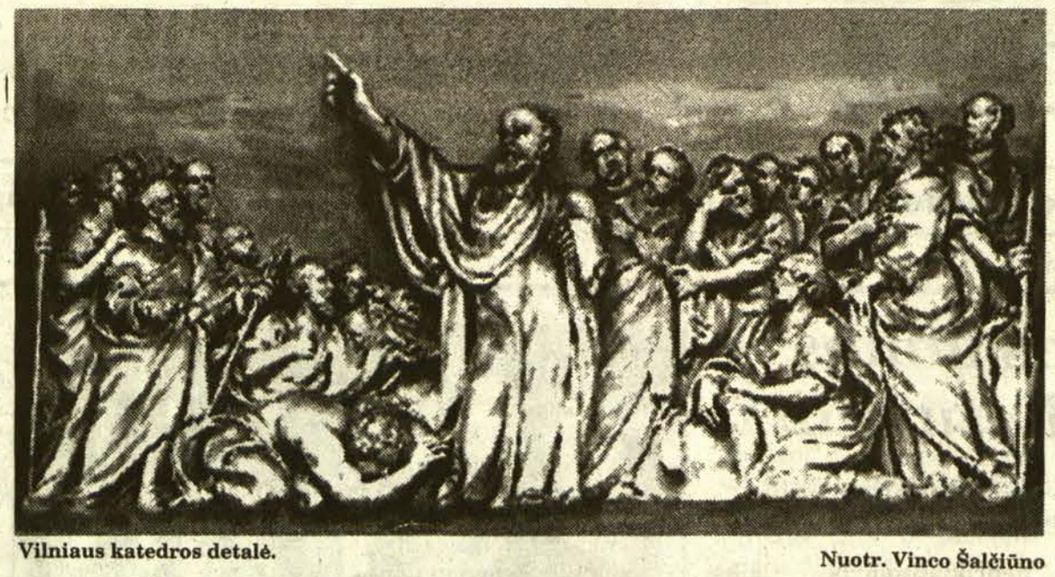

Vilniaus katedros detalė. Nuotr. Vinco Šalčiūno

TRISDEŠIMT METŲ METROPOLITAN OPEROS SCENOJE

P. PALYS

Plačiai pasaulyje pagarsėję, sau lygių neturintys du operos dainininkai — tenorai Placido Domingo ir Luciano Pavarotti — savo nepaprasto grožio balsais žavi ir džiugina milijonus muzikos mylėtojų. Jie abu šiais metais švenčia 30-ties metų sukaktį nuo pirmo pasirodymo Metropolitan („MET") scenoje.

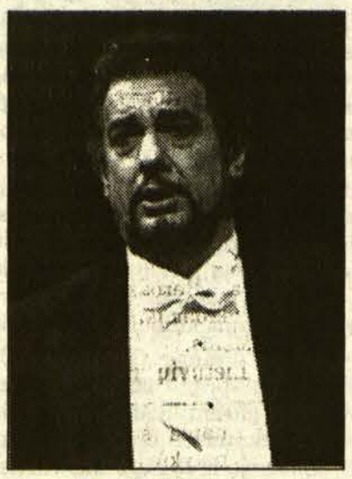

Placido Domingo

57 metų amžiaus Placido Domingo karjera „MET" operoje prasidėjo netikėtai. Prieš 30 metų tenorui Franko Corelli staiga susirgus ir likus vos porai valandų iki „MET" operos uždangai pakylant, Corelli pakeisti buvo iškviestas tuomet dar mažai žinomas Placido Domingo. Nuo tada ir prasidėjo jo operinis žėrėjimas.

Dabar P. Domingo savo repertuare turi paruošęs 112 operos vaidmenų. Iš jų 39 skirtingų operų vaidmenis „MET" scenoje jis atliko 531 operų pastatyme. 17 kartų dainavo, „MET" operos sezoną atidarant (tiek kartų sezoną atidarant dainavo tik Enrico Caruso). Šimtus kartų dainavo viso pasaulio garsiųjų operų scenose. Domingo dainuojant pagrindinius vaidmenis, yra įrašytos net 93 operos ir padaryta 50 video įrašų; 8 kartus yra laimėjęs „Grammy" žymenį.

P. Domingo buvo iškilmingai pagerbtas, „MET" operos 1998-1999 metų sezoną atidarant, rugsėjo 28 d. Tą vakarą buvo pastatyta Camille Saint-Saens opera „Samson et Dalila", Samson vaidmenį atlikus Placido Domingo. Uždangai nusileidus, jam sukeltos milžiniškos ovacijos. Čia tenka pastebėt, kad didžiausių ovacijų P. Domingo susilaukė 1983 m. Vienoje. Ten, jam atlikus rečitalį, į sceną buvo iššauktas 83 kartus, o ovacijos užsitęsė net 1 val. ir 30 minučių!

P. Domingo ne tik dainuoja — jis ir diriguoja. Rytojaus dienos vakare po pagerbimo jis jau stovėjo ant dirigento pakilimo ir „MET" operoje dirigavo G. Verdi — „Aidą".

Retai rastume asmenį, kuris būtų negirdėjęs dainuojant tenoro Luciano Pavarotti. Jo aksominis, švelnus ir minkštas, lyriškai skambantis balsas, su nepaprastu lengvumu išdainuojamos aukštosios gaidos stebina milijonus žmonių!.

Luciano Pavarotti

Jaunystėje L. Pavarotti porą metų mokytojavo. Po to studijavo vokalą pas tuo metu žinomus profesorius Arigo Polo ir Ettore Campaglliani. Laimėjęs dainininkų „Reggio Emilia" konkursą Matua mieste Italijoje, ten debiutavo Puccini operoje „La Boheme", atlikdamas Rodolfo vaidmenį.

Garsiajam „MET" operos tenorui Luciano Pavarotti švenčiant 30 m. scenos sukaktį, iškilmingas pagerbimas įvyks lapkričio 22 dieną.

Pastaruoju metu „MET" opera pranešė, kad lapkričio mėnesio trijuose „Tosca" operos pastatymuose turėjęs dainuoti L. Pavarotti yra sunegalavęs ir būsiąs pakeistas kitu. Buvo pradėta spėlioti, o ir nuogąstauti, kad kažkas yra negero atsitikę su jo balsu. Pasirodo, po padarytų klubo ir kelio operacijų jis sveiksta savo namuose, Italijoje. 63-jų metų tenoras L. Pavarotti prašo neskubėti su spėliojimais. Jis nuo operų scenos nužengti dar nesirengiąs. „Tik pažvelkite į mano tėvą,— sako Pavarotti, — jam jau 86 metai, o jis kiekvieną dieną vokalizuoja (daro dainavimo pratimus) ir gieda solo bažnyčioje. Nepamirškite, kad aš esu jo sūnus!"

Pavarotti užtikrino, kad savo iškilmingo pagerbimo vakare jis tikrai dalyvausiąs, bus matomas ir girdimas „MET" operos scenoje. Tą iškilmingą vakarą bus statoma po veiksmą iš trijų operų: Donizetti — „L'Elisir d Amore", Puccini — „La Boheme" ir Verdi — „Aida". Pagrindinius vaidmenis atliks L. Pavarotti.

Šalia dainavimo operose, Pavarotti reiškiasi savo rečitaliais ir orkestru. Ateinančių metų sausyje „Three tenors" (Pavarotti, P. Domingo, J. Careras) koncertuos Japonijoje ir Pietų Afrikoje. Po to solo Pietų Amerikoje, Paryžiuje, Madride ir Berlyne. Vasaryje — Kanadoje ir Amerikoje — Austin, St. Louis ir Columbus.

Nuo amžių lietuvių žemė

JONAS DAINAUSKAS

Tęsinys

Gramatikos priede buvo paskelbta pirmoji ištrauka iš M. Donelaičio *Metų*. Gramatika ir žodynas buvo populiarūs ir D. Lietuvoje (jais naudojosi S. Daukantas, D. Poška).

3. Eisuliai (Ober Eisseln, dabar Garin). 1823-1872 m. A. Eisulių mokykloje dirbo J. Meškaitis, iš vok. kalbos išvertęs apie 30 knygų. Rinko kalbos ir etnografijos duomenis Karaliaučiaus un-to profesoriams F. Kuršaičiui, G.H.F. Neselmanui ir kit. Padėjo kalbininkui A. Šleicheriui parengti spaudai K. Donelaičio raštus.

4. Plyviškė (Plibischken, dabar Gluškov). 1623 m. dokumente kalbama apie evangelikų kleboną, kurį parapijiečiai išmetė iš bažnyčios, nes nemokėjo lietuviškai. Liet. pamokslai P. buvo sakomi iki 1860 metų. 1805-1821 m. čia kunigavo Z. Ostermejeris, savo parašytoje brošiūroje rašė (1817 m.), jog netiesa, kad lietuvių tauta esanti nekultūringa, kad jos kalba skurdi. Netiesa taip pat, kad lietuviai esą visur vokiečių apsupti: iš tikro yra kitaip, atbulai, nes jų krašte yra dauguma.

5. Gumbinė (Gumbinnen, dabar Gusev). 1935 m. durpyne prie Gumbinės rastas 30 cm. ilgio kaulinis ietigalis iš 9000 m.p. Kristų. Tai vienas iš seniausių radinių baltų krašte. Apie 1890 m. tautosakininkas V. Kalvaitis užrašė tokį senamiesčio bažn. varpų balsą: „Dievas danguj ranką savo vis Lietuvai dar atdaro". Senamiesčio bažnyčioje 1672-1708 kunigavo K. Merlinas. 1706 m. savo knygelėje *„Mintys apie pagrindinį lietuvių kalbos principą"* ragino šalinti iš liet. k. germanizmus, artinti knygų kalbą prie liaudies šnekamosios, siūlė geros kalbos mokytis iš tautosakos. 1910-1914 m. veikė G. lietuvių d-ja.

6. (Kaukėnai) Kaukchmen, o nuo 1938 Kuckerneese, dabar Jasnoje). 1549-1583 m. lietuvių kunigu buvo vienas iš liet. raštijos pradininkų A. Raduinionis tėvas. Buvo baigęs Karaliaučiaus un-tą. Jo sūnus, tuo pačiu vardu, liet. kunigas, rašė ir vertė giesmes, tikrino J. Bretkūno *Postilės* ir Biblijos vertimų rankraščius. Vyskupas Denukaitis 1902 m. Rytprūsių provincijos sinode ryžtingai pasisakė prieš lietuvių kalbos draudimą bažnyčiose, 3 km į pietryčius nuo Kaukėnų (1835 m.) gimęs J. Smalakys, 1898 m. buvo išrinktas pirmuoju liet. atstovu į Reichstagą, kur gynė liet. reikalus. Jaunystėje dalyvavo Garibaldžio savanorių eilėse. Buvo M. Lietuvos ir D. Lietuvos susivienijimo pradininkas. Tam tikslui 1894 savo ūkyje surengė D. Lietuvos (V. Kudirka, J. Kriaučiūnas, P. Matulaitis, V. Palkaitis, V. Šlekys) ir M. Lietuvos (D. Zaunius, S. Bubaitis, B. Jagorastas, J. Smalakys) atstovų susitikimą — iš viso dalyvavo apie 30 žmonių.

7. Hybudžiai (Hiebudszan, nuo 1938 Herzogskirch, dabar Krasnogorskoje) 1621-1655 čia kunigavo A. Krauze, J. Bretkūno biblijos redaktorius. 1664-1685 m. čia kunigavo J. Bretkūno vaikaitis M. Pretorijus, vienas žymiausių XVII a. Lietuvos istorikų. Parašė unikalų lituanistinį veikalą *Prūsijos grožybės, arba Prūsijos teatras* (18 knygų, 1,500 p. rankraštis), kur aprašė senovės liet. papročius, pateikė tautosakos.

8. Nemirkiemis (Nemmersdorf, o dabar Najakovskoj). Tai šioje vietovėje 1944 m. spalio mėn. raudonarmiečiai tiek daug sadistiškai nužudė civilių gyventojų. Nuo 1688 m. Nemirkiemyje kunigavęs J. Kaimelis siūlė steigti lietuvių filologinę d-ją, kuri svarstytų sudėtingesnius kalbos ir terminologijos klausimus ir taip normintų liet. kalbą.

Panašių duomenų čia galima būtų pateikti iš daugiau kaip šimto Mažosios Lietuvos vietovių gyvenimo, ypač apie lietuvių kalbos puoselėjimą, tobulinimą, apie atskirus M. L. lietuvių kalbos mokytojus. Bene kritiškiausias XIX a. pradžios lietuvių kalbininkas S. Stanevičius savo 1829 m. *Trumpas pamokymas kalbos lietuviškos arba žemaitiškos* knygos įvade rašė, kad (liet. raštai) „...tie, kurie Karaliaučiuje, Tilžėje Klaipėdoje ir Gumbinėje išeina, toli geresni yra, nekaip mūsų maldų arba giesmių knygos, Vilniuje spaudžiamos..."

Mažosios Lietuvos lietuvių lietuviškumas, jų lietuviška veikla niekad nebuvo užsidariusi savyje. Ji turėjo didelės įtakos Didžiajai Lietuvai. Mažosios Lietuvos lietuviškumas padėjo lietuviškumui išlikti Didžiojoje Lietuvoje.

1547 m., neoficialioje Mažosios Lietuvos sostinėje Karaliaučiuje (Koenigsberg, Regiomontanus, Kralevska Gora) buvo išleista Martyno Mažvydo knyga, pirmoji lietuvių kalba išspausdinta knyga *Catechismvsa prasty szadei, Makslas skaitima raschta yr giesmes del krikscianistes bei del berneliu iaunu nauiey sugulditas.* Tituliniame puslapyje buvo parašyta: „Karaliauczui VIII dena Neneses Sausia, Metu vazgimima Diewa. M. D. XLVII. Soli Deo gloria". Tai buvo lietuviškos spaudos pradžia, užtikrinusi visos lietuvių tautos gyvybingumą, valstybingumą, raštijos, literatūros ir mokslo brandą ir reprezentavusi lietuvių tautos išminties išraiškas pasauliui.

Nepaisant svetimo, dirbtinio lietuvių žemių į dvi dalis padalinimo ir net skirtingų religinių kelių, Mažoji ir Didžioji Lietuva visuomet turėjo bendras gijas, buvo vieno ir to paties kamieno šakos.

Vienas svarbiausių, o gal net pats svarbiausias, tiltas buvo lietuviškoji spauda, lietuviškoji knyga. Mažojoje Lietuvoje pasirodė pirmieji lietuvių periodiniai leidiniai, natos, žemėlapiai. Veik tris su puse šimto metų Mažosios Lietuvos lietuviškoji spauda dominavo lietuvių kultūros raidoje. Mažosios L. lietuviškų knygų leidyboje buvo nuolatos atsižvelgiama į Didžiosios Lietuvos spaudos vartotoją. Nepaisant tikybinių ir politinių prieštaravimų, lietuviškoji knyga XVI-XVIII amž. plito tarp D.L. gyventojų, ypač vienuolynų bibliotekose buvo komplektuojama. Mažojoje Lietuvoje įsitvirtino daugiausia iš Vakarų Europos (vokiečių šalių, Anglijos, Prancūzijos) perimtas spaudai rengiamų veikalų kolektyvinio redagavimo būdas. Jis užtikrino aukštą lietuvių rašto kalbos lygį ir padėjo lietuvių kalbos norminimo pagrindus. M. L. apie 300 metų buvo palankesnės intelektualios veiklos sąlygos negu D.L. Ten išėjo: pirmasis giesmynas, maldaknygė, agenda, Biblija, lietuvių kalbos gramatika, kalbinis tyrinėjimas, tautosakos rinkinys, pasaulietinė grožinė, medicininė, gamtos apsaugos, ugnies gesybos, bitininkystės, gyvulininkystės ir kt. literatūra. M. L. lietuviškoji knyga iki XIX a. vidurio Vakarų Europoje reprezentavo visai lietuvių — intelektualiai kūrybai. (Nukelta į 4 psl.)

JAV LB KULTŪROS DERLIAUS ŠVENTĖ

Perėmusi LB Kultūros tarybos vairą, išklausiusi paskatinimų ir patarimų iš visuomenės, užsimojau tęsti premijų švenčių tradiciją. Teigiamai pritarė Lietuvių fondas, paskirdamas 5,000 dol. premijoms.

Išeivijos visuomenininkai ir kultūrininkai pasigenda užtarnauto pagerbimo, tad Kultūros tarybos žinią apie premijas sutiko entuziastingai. Premijos yra paskata kūrėjams kurti, atiduoti išeivijai ir tautai tai, ką jie yra sukaupę, o taip pat priimti užtarnautą įvertinimą.

Premijų sumanytoja buvo Kultūros tarybos pirmininkė Ingrida Bublienė, dabartinė Lietuvos Respublikos garbės konsulė Clevelande. Jei pavartysime LB archyvą, matysime ilgiausius laureatų sąrašus, kurie rodo, kad apie kultūrinį nuosmūkį išeivijoje netenka kalbėti. Turime daug žmonių, kurie verti tolimesnių premijų.

Šiais metais JAV LB Kultūros tarybos premijų šventė ruošiama Padėkos dienos proga. Ruduo auksalapis, pilnas derliaus, vaisiai surinkti — tinkamas laikas pagerbti ir padėkoti mūsų kūrėjams. Premijų šventę sutiko globoti ir organizuoti LB Clevelando apylinkė. Šventė įvyks lapkričio 28 d., šeštadienį, 6:30 val. vak. Lietuvių namuose Clevelande. Tą vakarą sveikinsime šiuos laureatus: Manigirdą Motekaitį su muzikos premija (vertinimo komisija — dr. Loreta Venclauskienė, dr. Leonardas Šimutis, jaun., muzikas Alvydas Vasaitis); Antaną Dundzilą su žurnalisto premija (vertinimo komisija: Juozas Žygas, Juozas Baužys ir Aldona Šmulkštienė); radijo programą „Margutis II" Čikagoje su radijo premija (vertinimo komisija: Leonas Narbutis, Eglė Juodvalkė, Jūratė Jankauskaitė, Edvardas Tuskenis ir Danutė Bindokienė); Eleonorą Marčiulionienę su dailės premija (vertinimo komisija — Dalia Šlenienė, Ada Sutkuvienė, Algimantas Kezys, Viktorija Matranga ir Juozas Pivoriūnas); Švietimo tarybos nutarimu pasirinktą premiją skirti Šv. Kazimiero lit. mokyklai, veikiančiai Los Angeles, CA, švenčiančiai 50 metų sėkmingo gyvavimo darbo sukaktį.

JAV LB Kultūros tarybos vardu nuoširdžiai sveikinu šių metų laureatus ir linkiu toliau kurti ir nesustoti. Dėkoju Lietuvių fondui, kuris dosniai remia išeivijos kultūrinius užmojus ir yra šių premijų mecenatas.

Marija Remienė
JAV LB Kultūros tarybos pirmininkė

Los Angeles, CA, lietuviai, kuriems rūpi lituanistinis jaunimo auklėjimas. Iš kairės: Algimantas Žemaitaitis, Violeta Gedgaudienė, Šv. Kazimiero lit. mokyklos direktorė Marytė Newsom ir žurn. Ignas Medziukas.

LIETUVOS MEILĖS ŽIDINYS

IGNAS MEDZIUKAS

Po Antrojo pasaulinio karo lietuviai, netekę vilties grįžti į tėvynę, vyko į užjūrius. Nemažai jų apsigyveno ir Los Angeles mieste, Kalifornijoj, kur jau veikė lietuvių parapija. Klebonas kun. Jonas Kučingis, matydamas, kad yra daug šeimų, turinčių mokyklinio amžiaus vaikų, 1949 m. rudenį įsteigė savaitgalio mokyklėlę, kuri pradžioje veikė sekmadieniais. Parapija tuomet buvo dar tik pradėjusi kurtis, todėl mokyklos patalpos buvo garažas ir vėliau — bažnyčios rūsys. Tai buvo kuklli pradžia lituanistinės mokyklos, kuri šiemet jau įžengė į sukaktuvinius penkiasdešimtuosius metus.

Šį rudenį su dideliu entuziazmu pradėti jubiliejiniai mokslo metai. Rugsėjo 9 d. įvyko mokytojų informacinis posėdis, kuriame šeštadieninės mokyklos dir. Marytė Newsom paaiškino mokytojoms apie prasidedančius naujus mokslo metus. Perskaitytas mokslo metų planas, taisyklės, aptarta mokymo medžiaga, vadovėliai ir kitos priemonės. Susipažinta su Švietimo tarybos žinialapiu. Išklausytas K. Bandziulienės pranešimas apie mokytojų studijų dienas Lemonte praėjusią vasarą. Informuota ir tartasi dėl konkursų ir premijų, žvelgiant į Vasario 16, artėjantį mokyklos jubiliejų ir kitus įvykius.

Mokslo metai pradėti rugsėjo 12 d. Pakėlus mokyklos kieme vėliavas, mokytojai, mokiniai ir jų tėveliai dalyvavo Šv. Kazimiero bažnyčios pamaldose, o po to susirinko į parapijos salę, kurioje dir. Marytė Newsom pasveikino grįžusius į mokyklą ir naujai pradėjusius ją lankyti, informavo apie mokslo metų eigą ir su ja susijusias programas bei taisykles.

Šiais mokslo metais „Kiškių" darželį ves Kristina Bandziulienė, jai talkininkaus seminaro mergaitės, vaikų darželį — Dalytė Lovett; 1 skyriaus mokytoja — Birutė Viskantienė; 2 skyriaus — Gailė Radvenytė ir Vida Radvenienė; 3 sk. — Sotera Kungytė, 4 sk. — Jūratė Venckienė; 5 sk. — Eugenija Dambra; 6 sk. — Dalytė Sabaliauskaitė; 7 sk. — Zita Udrienė; 8 sk. — Amanda Ragauskaitė. 9-10 sk. dėstys Regina Gasparonienė — lietuvių kalbą, Dalilė Polikaitienė — geografiją, Marytė Newsom — literatūrą, kun. Stanislovas Anužis — tikybą; Karilė Baltrušaitytė — tautosaką. Be to, kun. S. Anužis dėstys tikybą 5-10 skyriams, Dalilė Polikaitienė istoriją 7 ir 8 skyriams. Seminare dėstys Amanda Ragauskaitė lietuvių kalbą ir literatūrą. Tadas Dabšys — visuomenės mokslą.

Lietuviškai nemokančių ar silpnai mokančių vaikų grupės mokyt. Didona Marcinkevičienė ir Bitutė Trotman; suaugusių grupės mokyt. Aldona Kudirkienė; tautinių šokių instruktorės — Danguolė Varnienė ir Sigita Barisienė; dainavimo mokytojas ir choro vadovas — muz. Viktoras Ralys; bibliotekos vedėja Dalia Gricienė. Mokyklą lankyti užsiregistravo 120 mokinių.

Spaudoje skaitome, kad kitur mokinių skaičius lituanistinėse mokyklose mažėja, Los Angeles lituanistinėje mokyklose laikosi pastovus. Atrodo, kad šioje mokykloje visus vienijanti asmenybė yra jos vadovė (nuo 1987 m.) Marytė Newsom, kuri turi ne tik didelių pedagoginių savybių parinkti tinkamus mokytojus ir su jais dirbti, bet ir nuostabiai švelnų charakterį bei diplomatinius gabumus.

Mokslo metų eigoje įvesti renginiai:

Vėlinių paminėjimas, aplankant artimiausias kapines, kur palaidota daug šios vietovės lietuvių. Čia susikaupiama maldai, mokiniai aplanko kapus, padeda gėlių, įsmeigia mažą trispalvę. Pakviečiami dalyvauti ir mirusiųjų artimieji.

Moliūgų konkursas (vietoje „Holloween" parado). Šeimos išpuošia moliūgus. Įteikiamos premijos.

Tėvų komitetui talkininkaujant, organizuojama drabužių ir mokyklinių reikmenų rinkliava. Sudaryti siuntiniai, skiriami vaikų darželiams ir namams Lietuvoje. Tai daroma maždaug du kartus metuose.

Kalėdų eglutės metu viešai supažindinama su naujai iš Lietuvos atvykusiomis šeimomis, kurios įjungia savo vaikus į šeštadieninę mokyklą, gauna dovaną, pvz., mažą Kalėdų eglutę.

Naujai atvykę pedagogai (tėveliai) įtraukiami į mokytojų sudėtį. 1998-1999 m.m. mokykloje dėsto kun. kapelionas S. Anužis iš Skuodo ir 5 mokytojos.

Organizuojami susitikimai (pasitarimai) mokytojų su tėvais. Sudaromos sąlygos klasės auklėtojui asmeniškai pasikalbėti su mokinių tėvais, nuolat palaikant artimą ryšį.

Be Švietimo tarybos skelbto konkurso, mokyklos direktorė organizuoja kitus konkursus Vasario 16 proga ir metų gale. Mecenatai yra ALT ir LB, taip pat įsteigti Onos Razutienės ir Vlado Šakalio atminimui fondai.

Organizuojamas priešvelykinis susikaupimas. Daugelį metų vyko Kristaus kančios vaidinimai parapijos kieme ar bažnyčioje.

Užsakoma mokyklai „Eglutės". Mokytojai skatinami vartoti klasėse.

Šv. Kazimiero lituanistinės mokyklos direktorė Marytė Sandanavičiūtė Newsom vadovauja mokyklai jau daugelį metų, kartu dėstydama lietuvių literatūrą 9-10 klasėse.

Marytė Newson yra puiki organizatorė, rūpestinga, paslaugi, diplomatiškų savybių santykiuose su tėvais, mokiniais ir mokytojomis, sugebanti ramiai išspręsti kilusius nesusipratimus. Reikalui esant, visuomet talkininkauja mokytojams.

JAV LB Švietimo taryba dėkoja Lietuvių fondui už paskirtą premiją, o Kultūros tarybai už sumanymą pagerbti Šv. Kazimiero lituanistinę mokyklą, jos direktorę Marytę Sandanavičiūtę Newsom ir dirbančius mokykloje mokytojus.

JAV LB Kultūros taryba skelbia 1998 metų premijų laureatus

Meno *— Eleonora Marčiulionienė*

Muzikos *— Manigirdas Motekaitis*

Žurnalisto *— Antanas Dundzila*

Radijo *— „Margutis II" Čikagoje*

Švietimo *— Šv. Kazimiero lit. mokyklos, Los Angeles, CA, 50 m. veiklai paminėti.*

Premijų šventė įvyks lapkričio 28 d., šeštadienį, 6:30 v.v. Lietuvių namuose, 877 185 St., Clevelande.

Globoja — LB Clevelando apylinkė

Premijų mecenatas — Lietuvių fondas

MANIGIRDAS MOTEKAITIS

Muzikos premijos suteikimo proga

LORETA VENCLAUSKIENĖ

Lietuvių išeivijos gyvenimas margas įvairiais muzikos įvykiais. Dar ruošiame Dainų šventes, dar klausomės iš Lietuvos atvykstančių solistų koncertų, džiaugiamės meistriškumą atgaivinusiais savųjų chorais, užsisakome metuose vienkartinį operos pastatymo malonumą ir susiejame visa tai su tautiniais kultūros ir lietuvių išlaikymo uždaviniais. Tuos uždavinius sprendė ir prieš šimtą, ir prieš penkiasdešimt metų į Ameriką atvykusių lietuvių dauguma. Berods, tai taip pat rūpi dabar iš Lietuvos čia įsikūrusiems.

JAV Lietuvių Bendruomenės Kultūros tarybos premijos buvo įsteigtos egzilinės lietuvijos (lot. *exilium* — kitaip tariant, priverstinai iš savo krašto pasitraukusiųjų, taigi savaip tremtinių) iniciatyva. Šiomis premijomis buvo siekiama bent jau simboliškai pagerbti tuos menininkus, kurie rinkosi ekonominiu atžvilgiu dešimteriopai skurdesnį muziko, dailininko, rašytojo ar mokslininko kelią, ir tuo pasirinkimu bei veikla formavo egzilinės išeivijos kultūrinį gyvenimą.

Šių metų Muzikos premijų komisija, sudaryta iš prof. Leonardo Šimučio, dirigento Alvydo Vasaičio ir menotyrininkės dr. Loretos Venclauskienės (pirm.), svarstė penkias kandidatūras. Profesiniu lygiu ir aktyvumu išeivių tarpe visi pasiūlymai atrodė pakankamai verti pažymėjimo. Tačiau „už" ir „prieš" aptarus, vieningai buvo nuspręsta šių metų Muzikos premiją skirti pianistui Manigirdui Motekaičiui: už ilgametę akompanuotojo, pedagogo, muzikos kūrinių redaktoriaus bei vargonininko veiklą.

Manigirdas Motekaitis.

Manigirdas Motekaitis gimė Lietuvoje, Kaune, 1938 metais, operos dainininkės ir nepriklausomos Lietuvos karininko šeimoje. Antrajai sovietų okupacijai artėjant, Motekaičiai pasitraukė į Vakarus, iki 1949 metų gyveno Vokietijoje. Čia pirmuoju Manigirdo muzikos mokytoju buvo kompozitorius ir muzikos kritikas bei pianistas Vladas Jakubėnas (Bad Segeberg, 1944). Po to, Blomberge fortepijono pamokas jis lankė pas pianistę Behring (1945-1949). Atvykę į Čikagą, tėvai dvylikmetį sūnų užrašė į pianisto ir dirigento Aleksandro Kučiūno fortepijono studiją (1950-1954). Greta to, Manigirdas dvejus metus lankė Kelly aukštesniosios mokyklos Hazel Dallach vargonų klasę.

Manigirdas Motekaitis yra išsitaręs, kad lemiamą įtaką profesijos pasirinkimui turėjusi jo mama, dainininkė Motekaitienė. Jaunuolis DePaul universitete buvo pradėjęs lankyti bendrosios fizikos kursą, tačiau taip pat mokėsi šiame universitete pianisto ir kompozitoriaus Aleksandro Tcherepnino fortepijono klasėje. Plačios erudicijos pedagogo vadovaujamas, *Chicagoland Music Festival* konkursuose Manigirdas vieną po kito laimėjo tris medalius. 1960 metais baigė DePaul Muzikos mokyklą kaip pianistas solistas, įsigydamas bakalauro laipsnį, ir toliau ėmė siekti magistro, šį kartą, A. Tcherepnin mirus, jo vietą pakeitusio koncertuojančio pianisto, fortepijono katedros vedėjo Thaddeus Kozuch klasėje.

Mokslas sekėsi. Du kartus Manigirdas Motekaitis konkurso keliu buvo atrinktas koncertuoti su DePaul universiteto simfoniniu orkestru. Jis sėkmingai skambino A. Tcherepnino Fantaziją fortepijonui bei Sergejaus Prokofjevo Trečiąjį koncertą fortepijonui. DePaul universitete įgijęs magistro laipsnį, Manigirdas Motekaitis dar porą metų tobulinosi Roosevelt universiteto Muzikos kolegijoje pas pianistą, kompozitorių ir dirigentą Rudolph Ganz; o su mokytoju Thaddeus Kozuch nenutraukė muzikinių konsultacijų iki pat pastarojo mirties.

Pirmą kartą į sceną pakilęs septynerių, pianistas neapleidžia jos nė sulaukęs šešiasdešimt metų. Į artistinę jo biografiją, šalia paminėtų, taip pat įrašytini pasirodymai su simfoniniu orkestru Čikagos NBC televizijos programoje „Artists Showcase", koncertai Auditorium Theatre patalpose su kadaise ten veikusiu Chicago Philharmonic Orchestra. Tačiau vienas svarbiausių jo veiklos barų — akompanavimas bei pedagoginis darbas. Kaip pedagogas, Manigirdas Motekaitis labiau žinomas amerikiečių visuomenėje. Trisdešimt trejus metus veikiančioje privačioje mokykloje Motekaičio studijoje mokosi įvairių tautybių pianistai. Kaip akompaniatorius jis gerai pažįstamas lietuviams, ypač dažnai talkininkauja vokalistams. Beje, yra, rodos, veik nuolatinis Čikagos Lietuvių operos choro partijų ruošimo asistentas; taktiškas, paslaugus, visa širdimi muzikai atsidavęs žmogus.

Prieš porą dešimtmečių išeivijos muzikinis gyvenimas dar buvo šiek tiek įvairesnis. Susiburdavo — kad ir trumpam — kamerinės instrumentinės ar vokalinės muzikos ansambliai. Apie porą tokių ansamblių — trio smuikui, violončelei ir fortepijonui (Povilas Matiukas, Petras Armonas ir Manigirdas Motekaitis) ir Jėzuitų koplyčios vokalinį ansamblį spaudoje gražiai rašė Vladas Jokubėnas, ne kartą ir kitais atvejais pagirdamas pianistą už subtilų ir menišką akompanavimą...

Užkalbinus apie muziką, Manigirdas Motekaitis prisipažįsta susidomėjęs šio meno matematiniais aiškinimo metodais. Taip pat sakosi mėgstąs įvairiausių stilių kūrinius. Jis gerai pažįsta kompiuterinę techniką, jos pagalba redaguoja ir spausdina gaidas. Pastaruoju metu, pasitelkęs kompiuterį, daro dainų akompanimentų įrašus. O sekmadieniais, štai jau keturiasdešimt trejus metus, vargonuoja bažnyčiose. Šiuo metu — lietuvių jėzuitų koplyčioje.

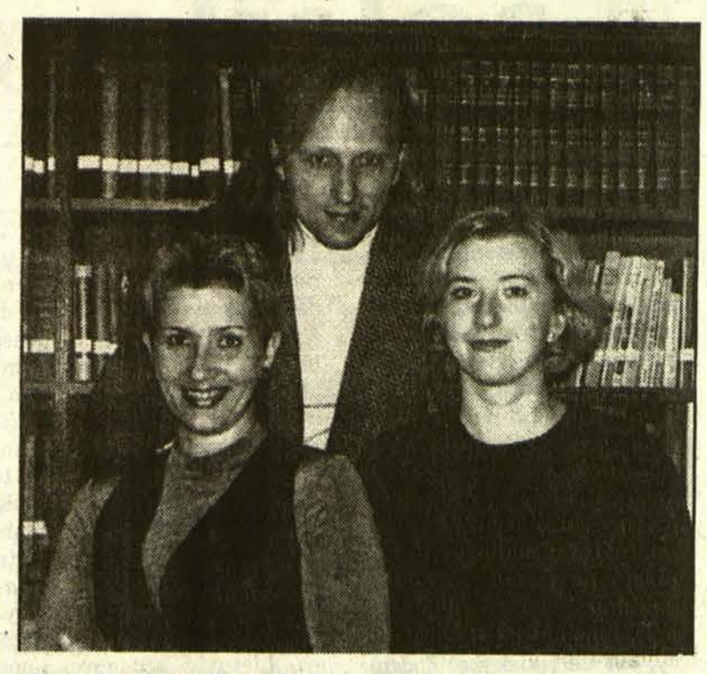

„Margučio II" radijo vadovai (iš kairės): Dalia Sokienė, Rytis Januška, Emilija Andrulytė. Nuotr. Jono Kuprio

„MARGUTIS" — PIRMASIS AMERIKOJ LIETUVIŲ BALSAS

DALIA SRUOGAITĖ

Jau nemažai buvo rašyta apie Čikagoje veikiančios radijo programos — „Margučio" — tęsinį „Margutį II". Dabar, kai „Margutis II" laimėjo JAV LB Kultūros tarybos skelbtą radijo laidų konkursą, regis, vėl reikia kažką pasakyti, nes premija skiriama ne vien už gražius balsus.

Vis dar tebetvarkant „Margučio" balsinį archyvą — kasetes ir magnetofono juostas, visai netikėtai iš didžiulės suverstos krūvos išniro jau girgždanti kasetė: „Margučio" filmo (adv. Antano Olio pastangomis pagaminto), minint 30-ies metų veiklą, pirmosios dalies kalbos. Paties filmo nerasta, o kasetė — be datų. Kalbėtojai; adv. Antanas Lapinskas ir akt. Kazys Gandrimas, abu jau mirusiųjų mieste.

Manyčiau, nors ir bus kiek pasikartojimų iš ankstyvesnių rašinių, rasime jose gal kai ką ir nauja. Štai tų kalbų ištraukos (kalba netaisyta): ..., 1927 m. gastroliuojant Dzimdzi-Drimdzi grupei Bostone, gimė Antanui Vanagaičiui ypatinga idėja. Toji idėja buvo steigti žurnalą. O tos idėjos karščiausias pritarėjas buvo Juozas Bačiūnas"... Bačiūnas sakė: ..., žurnalas buvo skiriamas platiems skaitytojų sluoksniams, ir jo turinys buvo numatomas labai įvairus ir margas mintimis, tai ir naują žurnalą pavadinome *Margutis.*

(Nukelta į 4 psl.)

ŽURNALISTO PREMIJA — ANTANUI DUNDZILAI

JUOZAS ŽYGAS

JAV LB-nės Kultūros tarybos 1998m. (devintajai) žurnalizmo premijai skirti komisiją sudarė Juozas Žygas, komisijos pirm., Aldona Šmulkštienė, Juozas Baužys ir „ex officio" dalyvavo Marija Remienė, JAV LB-nės Kultūros tarybos pirm. Komisija, peržiūrėjusi pasiūlymus, kurių gauta 12, ir kuriuose buvo 11 kandidatų, siūlomus kandidatus aptarusi, vienbalsiai žurnalizmo premiją skirti nutarė Antanui Dundzilai. Komisija dėmesį kreipė į kokybę, bet ne į kiekybę! Žodžiu, dėmesys buvo skirtas kūrybai.

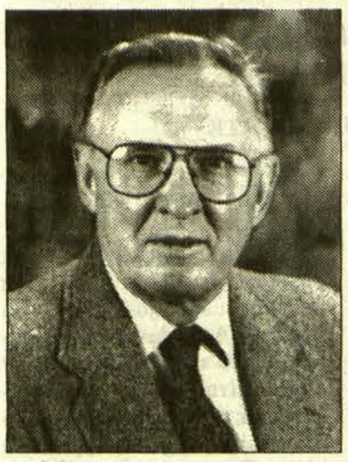

Antanas Dundzila.

Šia proga, gal reikėtų aptarti, kas yra žurnalizmas. Tokiu būdu ateityje gal išvengtume nesusipratimų ir nepasitenkinimų. Apie tai pakalbėti verčia ir neseniai pasirodęs *JAV lietuviai* I tomas. Jame vienas čikagietis, gerai žinomas asmuo, kuris nesugebėdavo sakinio ne tik tinkamai parašyti, bet ir parašyto perskaityti, yra žymiu žurnalistu laikomas. Taip pat komisijai atsiųstame pasiūlyme vienas žinomas spaudos darbuotojas taip rašė: „Mano manymu, nebūtų patogu premiją paskirti žurnalistui korespondentui. Taip kartą buvo, ir tikrieji rašto žmonės priekaištavo. Iš tikrųjų turėtų būti dvi premijos: žurnalistui korespondentui ir žurnalistui. Pirmoji premija paskatintų uoliai bendradarbiauti spaudoje, aprašyti įvykius, pagyvinti kasdieninį gyvenimą; antroji kreiptų dėmesį į gilesnį žurnalistinį svarstymą. Na, šiaip ar taip, premija prisidės prie žurnalizmo paskatinimo ir augimo".

Dabar susipažinkime su laureatu. Antanas Vytautas Dundzila (gimė 1932.08.13 d. Kaune)— inžinierius. Schwaebisch Gmuend lietuvių gimnaz. baigė 6 klases (1949 m.) ir taip pat Englewood vakarinę gimnaziją Čikagoje 1951 m. Mechaninę inžineriją 1951-1955 m. studijavo Illinois univ. (B.S. 1955 m.) ir Kalifornijos technologijos institute (M.S., 1958 m.). Buvo *Lituanus* žurnalo pirmojo kolektyvo vyr. redaktorius 1954-1955 m., Lietuvių studentų s-gos centro v-bos sekr. 1955-1956 m. Nuo 1946 m. skautas, dirbo įvairiuose skautų vienetuose nuo 1948 m. 1960-1963 m. Lietuvių skautų s-gos tarybos pirm., nuo 1960 m. šios tarybos narys. *Mūsų Vyčio* vyr. red. 1961 m. Yra rašęs *Mūsų Vytyje, Skautų aide* ir kt. 1965 m. vizituojančio paskaitininko teisėmis dėstė įvairius matematikos ir elektroninių skaičiavimo mašinų pritaikymo kursus įvairiuose Čikagos apylinkės univ. (Chicago City Junior College, University of Illinois, Loyola University). Talkininkavo Amerikos lietuvių bibliotekos leidyklai, Lituanus fundacijai, Čikagos Jaunimo centro laikinajai tarybai, mokytojavo Lemonto lituanistinėje mokykloje. Rašė *Aiduose, Drauge, Dirvoje* ir kt. Gavęs JAV Fulbright stipendiją, 1981 m. rudenį tris mėnesius skaitė paskaitas apie skaičiavimo mašinas Vilniuje ir Rygoje. II MKS ir Lietuvių Enciklopedijos bendradarbis.

Be žurnalistinių rašinių, jeigu laisvo laiko turi, rašo noveles. Yra laimėjęs *Dirvos* novelių konkursus. Savo 1 parašytų novelių rinkinį *Krištolas ir knygos,* autorinėmis teisėmis išleido 1997 m. (164 psl. spausdinta JAV). Knygos tituliniame puslapyje rašoma: „Skiriama saviesiems, neplatinimui — pagarbiai prisimenant autoriaus pokario gimnazijoje lietuvių kalbos ir literatūros mokytoją J. Kregždienę (1918-1995 m.). Titulinis puslapis yra papuoštas dail. Antano Kmieliausko spalvotu exlibrisu. Su 'Dirvos' b-vės ir 1938 m. Adomo Dundzilos už knygų leidimą apdovanojimo simboliais".

„Madona". (Keramika) E. Marčiulionienė.

LAUREATĖ ELEONORA MARČIULIONIENĖ

Eleonora Marčiulionienė gimė 1912 m. balandžio 2 d. Tauragnuose, Utenos apskrityje. Iš tėvų paveldėtas charakterio tvirtumas Eleonorai vėliau padėjo nugalėti jos kelyje iškilusias kliūtis.

Baigusi Kauno „Aušros" mergaičių gimnaziją, 1931 m. Eleonora Lukštaitė įstojo į Kauno meno mokyklą studijuoti scenografijos. Gyvo, judraus charakterio mergaitė niekada nebuvo šešėlyje.

— Mėgau juoktis, ilgiau rimtai neišsėdėdavau — vienam į šoną ignybu, kitam papešu, — vėl žybteli kipšiukai Eleonoros akyse. — Net užpykdavo — sako, reikia ją išmesti iš kurso, nes dirbti neleidžia. Skriaudų ir aš patyriau Lietuvoje. Ne, ne Lietuva skriaudė, o Lietuvos vyrai. Va gi, mano kurso vadovas Didžiokas — vis kibdavo ir kibdavo. Vis negerai ir negerai — tai linija riebesnė turi būti, tai daiktas apvalesnis. Ogi, velnias žino, ko profesorius nori. Pagalvojau, kad nieko čia iš manęs neišeis, ir perėjau į keramiką. Pasigedęs manęs, profesorius Didžiokas ir sako: „Na ir kvaila — ogi galėjo būti gera menininkė..." O iš kur aš galėjau žinoti, kodėl jis toks reiklus?

Eleonora Marčiulionienė.

Dar studijų metais Eleonora sukūrė įdomių darbų. 1937 m. dalyvavo Pasaulinėje dailės parodoje Paryžiuje, kur jos kūriniai buvo pažymėti Garbės diplomu. Kitais metais dalyvavo dailės parodoje Berlyne, o 1939 m. jos darbai iškeliavo į dailės parodą New Yorke.

Baigusi Kauno meno mokyklą, gabi menininkė išvyko pasitobulinti į Čekoslovakiją.

1938-1944 metais E. Marčiulionienė dėstė keramiką pirmojoje Kauno amatų mokykloje. Tik keturiolika metų jai buvo lemta gyventi Lietuvoje. Vėliau likimas blaškė po įvairius kontinentus, bandė ir grūdino valią.

Karo metais, kartu su kitais menininkais, Eleonora atsidūrė Vokietijoje. Jau 1946-aisiais jai buvo pasiūlyta sukomplektuoti keramikos skyrių prie Freiburgo besikuriančiame Dailės ir amatų institute, kuriame ji vėliau dėstė keramiką iki 1949 metų.

Negalėdami iš karto emigruoti į Ameriką, Marčiulioniai išvyko į Australiją. Čia Eleonoros gyvenimas nebuvo lengvas — reikėjo auginti vaikus, šeima neturėjo savo namo, nebuvo sąlygų dirbti. Nors visai greta namų buvo ištisiniai molio klodai — tik pasikask, ištirpdyk, perkošk ir lipdyk — bet iki dirbtuvės reikėdavo važiuoti net traukiniu, o su trapiais dirbiniais tai buvo neįmanoma.

Naujas kūrybinis etapas prasidėjo, persikėlus į Čikagą. Čia E. Marčiulionienė nuolat stebino savo neišsenkančiomis idėjomis ir produktyvumu — kiekvienai parodai pateikdavo nuo 50 iki šimto kūrinių. Lyg iš nesibaigiančios versmės liejosi vazos, žvakidės, lėkštės, paukščiai, gėlės, egzotiški augalai ir gyvūnai. Čia ir mitologinės būtybės, ir apskritaveidžiai žmogeliukai, ir lieknos, grakščios moterys, dvasingais pailgais veidais bei išraiškingomis rankomis. Greta lietuviškų liaudies pasakų herojų ir papūstžandžių piemenukų netikėtai grakščiame rankos judesyje, drabužių klostėje ar figūros pozoje suskambėdavo rytietiški motyvai. Lengvame skrydyje sustingusios šokėjos, angelai, su paukščiais ant rankų rymančios mergaitės, lietuviškų vestuvių epizodai — kiekvienas darbas skiriasi ir savo forma, ir turiniu, ir mintimi. Net ir tos pačios temos figūros stebina savo įvairove bei spalvingumu. Trapios, sudvasintos madonos sudarytų atskirą galeriją. Kai kartą nelaimė ištiko sūnų, menininkė nusprendė padaryti ir išdovanoti dešimtį madonų. Rudoji Madona, Žalioji Madona, Baltoji Madona, Mėlynoji Madona, Miškų, Vasaros ir kitos Madonos skiriasi ir forma, ir veido išraiška, ir spalvomis. Dažnai jos būna apsuptos paukščių, augalų, įpintos į sudėtingas kompozicijas. Kaip gimsta tiek siužetų, figūrų, paveikslų?

— Kartais vaizdiniai savaime ateina į galvą ir niekaip negali atsikratyti, — aiškina Eleonora.

— Vis galvoju apie figūras, jų detales, kaip jas galima nulipdyti. Bet vaizduotėje dažnai būna kitaip negu tikrovėje. Kai susiduri su atlikimo technika, tenka keisti ir pozą, ir išdėstymą. Taip visą laiką ir nešioju vaizdą mintyse — galvoju, galvoju, galvoju... Lyg kokia liga būtų apsėdusi. Bet kai tik nulipdau — tai kaip ranka atima, ir daugiau nebesergu. Ir dabar galvoje turiu keletą tokių vaizdų, kurių niekaip neatsikratysiu, kol nepadarysiu.

Jau trečius metus Eleonora Marčiulionienė nebelipdo, nedalyvauja parodose. Sutrukdė vyro liga ir mirtis, subyrėjo degimo krosnis.

— Jau seniai mano pečius grasinosi sugesti. Kiekvieną kartą nervindavausi, kai dėdavau dirbinius. Mano darbai gana dideli, sudėtingi, todėl bet koks pečius jiems netinka. Manasis buvo sunarstomas iš dalių. Viršų nuardydavau iki dugno, kompoziciją įstumdavau tiesiog su lentyna. Po to ant viršaus sukraudavau rinkes. Per viršų jokiu būdu negalėčiau įdėti, nes išdžiūvęs molis labai trapus. Mano vyras visuomet išeidavo, kai kraudavau pečių. O aš — tik kvapą įtraukiu, kad nesualsuočiau, nepūstelėčiau. Kartais pasisekdavo, o kartais... Na, bet ką padarysi. Reiktų atsivežti detalių iš Kalifornijos, susitaisyti tą pečių. Taip norisi dirbti, taip norisi...

„MARGUTIS" — PIRMASIS LIETUVIŲ BALSAS AMERIKOJE

Atkelta iš 3 psl.

Jis buvo linksmaus, lengvai suprantamo pobūdžio žurnalas, į gyvenimą žvelgiąs šviesiomis akimis ir daręs tai, ko ano meto sąlygos reikalavo; kad lietuviškoji dvasia Amerikos žemyne būtų gyva".

...„Žurnalas, nors skaitytojų greitai buvo pamėgtas ir plačiai ir skaitlingai skaitomas, negalėjo pasiekti tos dalies žmonių, kurie vyskupo Baranausko žodžiais tariant išvyko iš Lietuvos be „druko ir rašto". Rašytas žodis jiems buvo neprieinamas. O A. Vanagaičio tikslas buvo pasiekti kuo plačiausias Amerikos lietuvių mases ir jose gaivinti lietuviškumą. Ir vėl gimė Vanagaičiui mintis apie naują priemonės būdą pasiekti dar platesnes lietuvių minias... Ir štai balandžio mėn. 11 d. 1932 metais pradeda radijo dienraštį, kurį pavadina *Margučio radijo dienžodis.* Į naują „Margučio" veiklos barą, radijo programą, įsijungia eilės talkininkų, pradedami įvairūs radijo skyriai. Sveikatos skyrių veda dr. Nėris Marijauskas, vėliau dr. Steponas Biežis, istorijos skyrių veda Vincas Jokubynas, teisių skyrių adv. Antanas Olis ir žinių skyrius buvo pavestas adv. Antanui Lapinskui. Religines paskaitas skaitė monsinjoras Balys Urba... Ir taip prasidėjo pirmosios radijo programos kasdien su įžangine prezidento Smetonos maršo muzika... Šalia „Margučio" radijo programų ir žurnalo A. Vanagaitis, rasdamas reikalingumą dar labiau gyvinti visuomenę lietuviškumo akstinu, matė ir suprato, kad tolimesnė senosios kartos lietuvių veikla didžia dalimi priklauso nuo jaunosios kartos. Pradeda organizuoti čia gimusį jaunimą ir jį auklėti lietuviškoj dvasioj..."

...„A. Vanagaitis buvo tikras lietuvis patriotas pilniausioj to žodžio prasmėj. Jis buvo pirmasis žmogus, kuris išvedė Čikagos lietuvius į didžiausias ir gražiausias miesto centro sales ir teatrus (su adv. Antano Olio visapusiška pagalba. D.S.), ir ten „Margutis" ruošė įspūdingiausius Vasario 16-tosios minėjimus.

...„1936 metais Vasario 16 d. „Margutis" suruošia ir transliuoja lietuvių radijo programą į Lietuvą. Toji programa taip pat perduodama per visas didžiąsias stotis Amerikoj ir Kanadoj. Ir tokia galinga plotme pirmą kartą istorijoj nuskamba lietuviška daina, lietuviškas žodis. Ir „Margutis" tampa pirmasis Amerikoj lietuvių balsas..."

...„1934 metais vyksta Čikagoje pasaulinė paroda. O mes, lietuviai, ką išstatysim, kuom pasirodysim? „Margutis" organizuoja pirmąjį lietuvių simfoninės muzikos koncertą. Savo lėšomis siunčia Juozą Olšauską į Lietuvą parvežti muzikos. Specialiai statytoj parodos muzikos aikštėj Čikagos simfoninis orkestras išpildė Naujalio, Karnavičiaus ir Jakubėno simfoninius kūrinius (dirigavo adv. Antanas Olis. D.S.). Pirmoji lietuvių simfonijos šventė Pasaulinėj parodoj praėjo su didelu pasisekimu. Tūkstančiai jos klausėsi vietoj, ir tūkstančiai jos klausėsi per radiją. Plačioji Čikagos angliškoji spauda atsiliepė kuo gražiausiai... A. Vanagaičio idėjos ir toliau lieka gyvos visoje 'Margučio' veikloje".

Tų kalbų santrauka perrašyta iš pirmosios kasetės. Tikėkimės, kad antroji dalis, taip pat ir filmas kada nors atsiras.

Antano Vanagaičio kartai iškeliavus amžinybėn, jo darbus perėmė po II pas. karo atvykę išeiviai, tęsdami žurnalo leidybą ir radijo laidas. Pakito žmonės, pasikeitė jų išsilavinimas ir reiklumas. Visi jau buvo „ir su druku, ir su raštu", todėl ir radijo programos buvo nukreiptos į labiau išsilavinusį klausytoją. Tačiau ta nuokrypa nenutolo nuo A. Vanagaičio ir jo bendraminčių idėjos: gaivinti lietuvišką dvasią Amerikoj. Tąsyk dar jauni, naujieji „Margučio" darbuotojai ir rėmėjai, dabar jau sulaukę pensininkų dalios, nepasidavė viliojančiam foteliui prieš mirguliuojantį ekraną. Jų pastangomis „Margutis II" vėl jaunas ir žvalus. Trečioji išeivių banga toliau vykdo pirmuosius „Margučio" steigėjo planus skleisti lietuvišką žodį radijo bangomis. Vėl pasikeitus klausytojų poreikiams, „Margutis II" neužmigo linksmų dainelių sūkury, kuris buvo taip reikalingas daugiau kaip prieš 70 metų.

Nors dėl lėšų stokos „Margutis II" dar nepasiekia ištisos valandos laiko, jaunieji laidų vedėjai rodo vis daugiau iniciatyvos, neleidžia klausytojams nuobodžiauti, stengiasi programas įvairinti ir tobulinti. Girdime dabar žinias iš Lietuvos prezidentūros, įdomias apžvalgas iš Lietuvos Kultūros ministerijos (Broniaus Siliūno pastangų dėka), to paties B. Siliūno pasaulio žinių apžvalgas, savaitines religines valandėles (katalikų ir evangelikų-liuteronų), dr. Adomavičiaus ir jo kolegų sveikatos patarimus, Lietuvos ir vietines žinias, įvairius pokalbius su įdomiais asmenimis, net ir šios dienos orą Lietuvoje. O kartais sulaukiame ir malonių staigmenų, pačių pranešėjų sumanytų. Taip, „Margutis II" vis dar tebėra margas (tik ne Velykaitis, kaip vėliau buvo manyta ir kartojama. D.S.), tik keičiasi jo spalvos, tačiau Antano Vanagaičio pasėta idėja neblėsta, budriai prižiūrima valdybos ir tarybos. Žinoma, be skelbimų ir klausytojų dosnumo „Margutis II" ilsėtųsi su jo pradininkais Šv. Kazimiero ar Tautinių kapinių gojeliuose.

• **Alytus.** Rugsėjo 16 d. Nemunaičio pranciškonai tretininkai Alytaus parapijos bažnyčioje susitiko su šios parapijos seserimis tretininkėmis. Susitikimui vadovavo ir šv. Mišias aukojo Nemunaičio parapijos klebonas V. Rudzinskas. Alytaus klebonas V. Sabaliauskas išreiškė viltį, kad tokie susitikimai vyks nuolat, o parapijos tretininkų bendruomenė plėsis ir ateityje duos apčiuopiamų dvasinio augimo vaisių.

Nuo amžių lietuvių žemė

Atkelta iš 2 psl.

Tuo metu lietuvių kalbotyra iš esmės rėmėsi beveik vien M.L. kalbine literatūra, gramatikomis, žodynais ir tyrinėjimais. Ji įtakojo visą lyginamosios kalbotyros mokslo raidą.

Nuo XIX a. pirmosios pusės, pvz. bitininkavimo, ugniagesybos vadovai, grožinės literatūros veikalai, buvo perspausdinami D. L. lietuvių poreikiams. Ten buvo sukurta moderni ir pajėgi lietuviškų knygų gamybos techininė bazė. Užtat iš M.L. į D.L. nuolat buvo įvežami aukšto kokybiško apipavidalinimo spaudiniai. Maž. L. lietuviškų knygų prekyba D.L. laikė natūralia savo komercinės įtakos rinka. Į Vilnių prekiauti liet. knygomis vyko jau XVI a. Karaliaučiaus knygininkai.

1547-1807 m. M. L. išspausdinta 330 liet. knygų, 1547-1940 m. 3,445 knygos ir kit. spaudiniai: Tilžėje — 1,100, Klaipėdoje — 764, Karaliaučiuje — 649, Priekulėje — 268, Bitėnuose — 123, dešimtyje mažesnių vietovių (iš viso 15 miestuose ir miesteliuose buvo spaudinamos lietuviškos knygos) — 324, o likusios 217 knygų buvo spausdintos 22 kraštuose, bet jas išleido M. L. veikėjai. Leidinių tiražus lėmė visuomenė, raštingumo lygis ir knygų paskirtis. M. L. per keturius šimtmečius veikė 390 spaustuvių, kurių 75 spausdino veik vien lietuvių kalba knygas.

Tuo tarpu Vilniaus Akademijos spaustuvėje, pagrindinėje L.D.K. spaustuvėje bei leidykloje, 1576-1805 t.y. per 230 metų buvo išspausdinti 3,273 leidiniai, kurių 1,468 buvo lotynų kalba, 1,537 — lenkų kalba, 114 — lietuvių kalba, 31 — kitomis kalbomis ir 123 — daugiakalbiai. XVIII a. lietuvių kalba išleista 102 leidiniai, bet tie leidiniai nedaug ką galėjo duoti lietuvių kalbai, nes jų tarpe buvo 9 laidos M. Olševskio maldaknygės *Broma atwerta ing wiecznasti,* parašytos — baisiu kalbiniu žargonu. Panašių leidinių buvo ir daugiau.

M. L. raštijoje ypatingai ryškus puoselėjimas lietuvių kalbos, vis nesiliovusios pastangos rūpintis jos tubulinimu, ryšis su gyvąja kalba. Tuo tarpu nei Vilniaus Akademijoje, nei Vilniaus universitete niekad nebuvo dėstoma lietuvių kalba, nebuvo lietuvių kalbos katedros.

Nuostabą kelia M. Lietuvos gyventojų lietuviškumas. Septynius šimtus metų germanų engiami, ne tik patys išlaikė lietuviškumą, bet juo dalijosi su D. Lietuvos lietuviais, padėjo jiems tą lietuviškumą, ugdyti. M. L. lietuviai rusų buvo laikomi vokiečiais. LŠ „Kaliningrado srities" ir iš LTSR išvietinti (oficialiai repatrijuoti, o faktiškai ištremti) į Vokietiją buvo laikomi vokiečiais. Užtat nuostabiai skamba cituotas 1946 m. Fuldos aktas, kuriuo M. L. lietuviai pareiškė apie savo priklausomybę lietuvių tautai ir stipriai pakartojo savo reikalavimą Mažąją Lietuvą sujungti su Lietuva. To akto užsimojimas, reikalavimas M. ir D. Lietuvą sujungti į vieną Lietuvą tautos ateičiai užtikrinti, turi būti visų lietuvių siekis.

Net ir Hitleris nepajėgė sunaikinti Mažosios Lietuvos lietuviškumo. 1944 m. rugpjūčio 1 d., pasitraukiant iš Lietuvos, ties Sudargu, poriniu arklių vežimu, persikėlus į kairįjį Nemuno krantą, įvažiavome į Rytprūsių Pilkalnio apskritį. Iki rugpjūčio 18 d., per 9 apskričių nukeliavome iki Elbingio, iš viso apie 270 km. Važiavome šoniniais, pamiškių keliais. Tada ten, pakelės kaimuose visur susikalbėjome lietuviškai.

Pabaiga